

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 19/2014 rd

Statsrådets redogörelse om de mänskliga rättigheterna 2014

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 11 november 2014 statsrådets redogörelse om de mänskliga rättigheterna 2014 (SRR 6/2014 rd) till utrikesutskottet för beredning och bestämde samtidigt att social- och hälsovårdsutskottet ska lämna utlåtande till utrikesutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- människorättsambassadör Rauno Merisaari, utrikesministeriet
- regeringssekreterare Johanna Hautakorpi och regeringsråd Riitta-Maija Jouttimäki, social- och hälsovårdsministeriet

- expert Kristiina Kouros, Människorättscentret
- utvecklingschef Minna Kelhä, Institutet för hälsa och välfärd
- tf. generalsekreterare Marita Karvinen, Seta ry
- ordförande Antti Karanki, Trasek ry
- Pirkko Mahlamäki, Handikappforum rf
- verksamhetsledare Marita Ruohonen, Föreningen för mental hälsa i Finland.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av
— barnombudsmannens byrå
— SOSTE Finlands social och hälsa rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

I statsrådets redogörelse om de mänskliga rättigheterna beskriver regeringen vad som skett inom det internationella människorättsarbetet sedan den föregående redogörelsen. Enligt redogörelsen är situationen i Finland internationellt sett god när det gäller de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Regeringen tar upp flera grundläggande och mänskliga rättigheter som bör beaktas i lagstiftningen och i praktiken inom social- och hälsovården. Exempel på teman som lyfts fram är rät-

tigheterna för grupper som riskerar att diskrimineras och de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. De bedömningar och mål som presenterades i den föregående redogörelsen om de mänskliga rättigheterna är till stor del fortfarande aktuella, vilket regeringen också påpekar.

I enlighet med sitt program främjar regeringen på ett konstruktivt och resultatinriktat sätt en utveckling av rättsstaten, demokratin och de mänskliga rättigheterna i sina bilaterala förbindelser och i internationella organisationer. Finland understryker ratificeringen av internatio-

nella förbindelser som ingåtts. Avsikten är att under regeringsperioden ratificera ILO-konvention nr 169 om ursprungsfolk och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Social- och hälsovårdsutskottet arbetar med FN-konventionen (RP 284/2014 rd). Enligt regeringsprogrammet har alla samma värde i Finland oberoende av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp, sexuell läggning eller någon annan omständighet som gäller en enskild person.

Inom social- och hälsovårdsutskottets ansvarsområde finns flera grupper med särskilda behov i fråga om vilka man hela tiden får ge akt på att deras grundläggande och mänskliga rättigheter tillgodoses. I sitt utlåtande (ShUU 22/2009 rd) om föregående människorättsredogörelse behandlade utskottet bland annat hur äldre personers grundläggande fri- och rättigheter tillgodoses. Efter den redogörelsen har det stiftats en lag om stödande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (äldreomsorgslagen) och vidare har den lagen preciserats i fråga om förutsättningarna för långvarig institutionsvård (ShUB 27/2012 rd och ShUB 32/2014 rd). Det är enligt utskottet fortfarande nödvändigt att ge akt på konsekvenserna inte bara av äldreomsorgslagen utan av andra reformer och förändringar i servicestrukturen och bedöma dem ur ett helhetsperspektiv också med avseende på huruvida tjänsterna ordnas på ett ändamålsenligt sätt.

En grupp som är särskilt utsatt är de personer med funktionsnedsättning som hör till olika minoriteter och som kan utsättas för diskriminering på flera olika grunder. Regeringen har lämnat riksdagen en proposition med förslag till lag om stärkt självbestämmanderätt för socialvårdens klienter och för patienter och om villkor för begränsningsåtgärder (RP 108/2014 rd). Utskottet välkomnar den pågående översynen av lagstiftning om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. En bedömning av hur rättigheterna tillgodoses och hur funktionell lagstift-

ningen är kräver också absolut att man iakttar och analyserar hur rättigheterna tillgodoses i praktiken. En särskild utmaning som kan nämnas är regeringens mål att avveckla institutionsvården för personer med utvecklingsstörningar.

Enligt redogörelsen förekommer det fortfarande betydande bristfälligheter när det gäller att tillgodose rättigheterna för sexuella minoriteter och könsminoriteter (HBT-personer) och dessutom går utvecklingen i olika länder i synnerligen olika riktningar och olika takt. En utredning från statsrådet visar att det också i Finland fortfarande allmänt förekommer diskriminering av HBT-personer på arbetsplatser och läroanstalter och att det råder missförhållanden i fråga om rättsmedlen. Också HBT-personer måste kunna utöva sina grundläggande och mänskliga rättigheter och detta kan lämpligen främjas genom att utveckla lagstiftningen mot diskriminering och annan lagstiftning samt myndigheternas rutiner.

Utskottet vill fortsatt understryka vikten av att främja de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna samtidigt som de medborgerliga och politiska rättigheterna. Exempelvis måste en persons människovärde, självbestämmanderätt och andra grundläggande friheter respekteras i samband med social- och hälsovård. Det är beaktansvärt att regeringen inte föreslår någon förändring i den rådande huvudprincipen om att försöka stärka båda typerna av rättigheter också i det internationella människorättsarbetet.

Avgörandepraxis från såväl social- och hälsovårdens tillsynsmyndigheter som från de högsta laglighetsövervakarna visar exempelvis att det finns brister som gäller tillgången till service och begränsning av klienters och patienters självbestämmanderätt. Redogörelsen skulle enligt utskottets mening ha kunnat göras mer konkret genom att också där nämna flera exempel av denna typ.

Ställningstagande

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att utrikesutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 20 januari 2015

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Johanna Jurva /saf
Merja Kuusisto /sd
Sanna Lauslahti /saml
Lasse Männistö /saml

Hanna Mäntylä /saf
Mikael Palola /saml
Terhi Peltokorpi /cent
Sari Sarkomaa /saml
Hanna Tainio /sd
Erkki Virtanen /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.